

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven. Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdij minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	---	---

Régi hangok s egy kis ördögüzés tömjén- füst nélkül.

III.

Ha már benne vagyunk a purgatorium lyturgikum tüzeiben, szóljunk valamit az *énekekről* is s arról a licentiáról, mely a laza egyházi fegyelem éretlen gyümölcsésként hazai kálvinista egyházunk kebelében immár több helyen büzlik s a mint jól tudjuk hirlapilag is szel- lözttetve volt. Csak alig néhány hónapja ugyanis, hogy egyik lelkészársunk bizonyos Sankey-féle énekekről tett e lapok hasábjain említést s váltig emlegette azoknak tiszta világos evangéliumi tartalmát s kellemes, fülbemászó melódiáját.

Hát én őszintén bevallom, hogy ezeket az énekeket nem ismerem; ennek következtében azoknak kiemelt előnyeiről, esetleg elhallgatott hátrányairól, sem tartalmi, sem zenei tekintetben bírálatot nem mondhatok. Hanem egyet igenis tudok; tudom nevezetesen azt, hogy p. o. a Prudentius 5-ik századbéli temetési himnuszai szépség dolgában a mi temetési énekeink felett messze kimagaslanak. „Nemsokára eljő az idő, midőn új meleg ad életet e esontoknak; midőn a vér ismét kerengeni fog ezen erekben; midőn újra birtokába veszi a lélek ezen elhagyott lakását. E soká mozdulatlan testek, melyek a temető porában feküdtek, fel fognak emelkedni a légbe, hogy ismét egyesüljenek régi lelkeikkel“ — és így tovább. Vajjon ily csodálatosan szép versekben — Dávidon kívül, — költő valaha, valahol énekelt-e még!? És mégis ezeket a csodaszép himnusokat nem énekeljük; a kálvinisták énekes könyveiben hasztalan keressük. Mi lehet ennek az oka? holott, ezekben semmi sincs a mi p. o. Pál apostolnak a feltámadásról adott tanításával ellenkeznék.

Felelet: az, hogy a teljes Irás Istentől való ihletettségét valló kálvinizmus még az énekek tekintetében is szigorúan biblicus színezetű kívánt maradni s hívei individualis lyrai tehetségének, vagy érzelmeinek őszinte tiszteletben tartása mellett a Dávid zoltárait még a Prudentius, Ambrozius, vagy a Celanó Tamás magasztos himnusainál is többre becsülte. Ez is egyik tipikus jellemvonása a kálvinizmusnak.

S csakugyan jól tudjuk, hogy a legelső kálvinista énekeskönyv tartalmát csupa zoltárok és még egy-két egyenesen a szentírásból vett énekek alkották. Sőt kezdetben maga Kálvin oly aggódó és lelkiismeretes volt e tekintetben, hogy a mint a Marót és Béza által gyönyörű francia versekbe foglalt zoltárok nyomda alá mentek, mindegyik vers alá oda nyomatta magából a szentírásból az illető vers eredeti tartalmát, hogy az éneklő a legutolsó szóig láthassa azt, hogy mi az isteni tekintélyű s mi az emberi mű.*

Innen érthetjük azután meg a következő igen érdekes történeti feljegyzést.

Anhaltban 1588-ban a nép, főleg a fejedelem János-György sugalmazása folytán — hatalmas mozgalmat indított a képek, a feszületek s minden másnemű külső ceremonialis czafrangok ellen. Hét fő nemes s néhány város előljárói ennek következtében még azon esztendőben a fejedelemhez egy emlékiratot nyújtottak be; a melyben a többek között éppen az ellen protestálnak, hogy ez a mozgolódó nép minden régi keresztyén éneket — „bis auf die Psalmen“ — el akar vetni.

A fejedelem válasza erre a panaszra nem soká késett s benne hangsúlyozva van, hogy az Isten igenis azt akarja, hogy a nép a Dávid

* L. Révész I. „Kálvin élete“ 318-ik lap.

zsoltárait megismerje; az apostol által int, hogy közönségesen azokat énekelje, — otthon, vagy privatim azonban kinek-kinek szabadságában áll más énekeket is énekelni; ha úgy tetszik, énekét orgonával is kísérni. — „Es mag ihm ein jeder auf seiner Orgel selbst spielen, oder andere spielen lassen, so lange er will, wenn nur der rechte, wahre, innerliche Gottesdienst nicht dadurch verhindert wird.“ *

Ránk nézve ez a történeti feljegyzés azért fontos, mert a fejedelem által irányított népmozgalmat a legnevezetesebb lutheránus írók s maga Ritschel is egyenesen a „kryptokalvinismus“ hatásának tulajdonítják.

A mi már most a magyar református egyház álláspontját illeti, miután általánosan tudva volt az, hogy Goudimel Klaudiust maga Kálvin hívta fel, hogy a zsoltárversek tartalmához és szelleméhez illő melódiákat készítsen: nálunk az énekeskönyv ügyét kezdetben magok a reformátorok vették kezeikbe s így jön létre először a Székely István zsoltárfordítása 1548-ban, azután időrendi sorban a Huszár Gál a Bornemissza Péter, a Beythe István énekeskönyve stb.

Később magok a nemzeti zsinatok kezdenek az énekügygel foglalkozni. Így az erdői 2-ik zsinat XV-ik; és a komjáti kánonok — „quarta classis“, — XIII-ik kánona, mely utóbbi helyen ezt olvassuk: „eos qui in Ecclesiis ad psallendum accedunt, volumus, nec inordinatis vociferationibus uti, nec naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum, quae Ecclesiae non conveniunt, sed cum magna attentatione et conpunctione psalmodias, Deo, qui est occultorum inspector, offerre“ Can. XIV. „non oportet Psalmos ab idiotis compositos dici“ s általában „ceremoniae, quae boni ordinis causa sunt institutae, et nonnihil faciunt ad exercitia fidei et pietatis christianae, sunt observandae“ (Tertia classis. Can. XXIII.) A XCVIII-ik Geleji-Katonaféle kánon már a „hatszabályokkal egyező“ énekekről és „a mi népünk előtt megszokott kedves dallamu zsoltárokról“ beszél s szigorú utasításokat ad. De a leghatározottabb álláspontot foglalja el e tekintetben az 1646-ik évi szatmár-németi zsinat, mely a maga végzéseiben kereken kimondja, hogy az istenitiszteleteken a Szenczi Molnár Albert zsoltárai énekeltessenek. A ki azonban a magyarországi ref. egyház énekes könyveinek a történetéről hallott valamit, jól tudja, hogy ez a zsinati végzés voltaképpen már csak egy régi gyakorlat felett mondott helyesítő ítéletet.

* „Die Aufgabe der Orgel im Gottesdienst“ v. Prof. D. G. Ritschel. Leipzig. 1893. 39-ik lap.

Mindezekből pedig, a miket eddig elmondtam, főképpen két tanuságot vonhatunk le. Az első az, hogy a kálvinismus, — bölcsőjétől kezdve — mindenféle czikornyás „vociferationak“ elvi ellenzője volt s egyes romlott izlésű vagabundosok kedvéért féltett örökségét, — a zsoltárokat — legalább nálunk soha áruba nem bocsátotta. A másik, hogy még akkor is, a mikor, a rendszeresebb egyházi élet fejlődésével a *zsoltárok dallamára irandó* dicséretekre s másnemű alkalmi énekekre volt szüksége: azokat az ekképpen alkalmazott énekverseket, a saját lényegében rejlő s minden egyházi hatalmat az *egyház teljességének* követelő sajátos karaktere szerint, hitelvi tekintetben mindig a legszigorubb bírálatnak vetette alá s nem elégedett meg sem az én, sem a más együgyű bölcseségével, vagy elvégre is egyéni izlésével, holott azt sem nem kérte; sem hallani nem akarta. A vasszorgó, melyet Kálvinnak még a protestáns írók közül is többen szemére hánytak (p. o. Hase „In den akademischen Vorlesungen über Joh. Calvin.“ 3. Theil I. Abt. 207. §.) az énekek dolgában is felette jellemző s kánonainkban, mint zsinati végzéseinkben határozottan felismerhető.

Ezt látjuk mostani énekeskönyvünk történetéből is. A tiszántuli egyházkerület ugyanis még 1804-ik évi októberi gyűléséből felhívatni rendelt néhány ismertebb nevű papköltőt, hogy a *zsoltárok dallamaira* alkalmi énekeket írjanak. S ezek a felhívásnak emberül megfelelően az általok és mások által benyújtott darabokat egy bizottság felülbírálta s csak miután az 1806-ban (aug. 24.) Pesten tartott egyetemes értekezlet a bírálatot magáévá tette, lón elhatározva, hogy az új énekes könyv Debreczenben kinyomattassék.

Tehát a kálvinismus mindenütt, mindenben és következetesen, — Kerkápolyi szavaival élve — „mint szerves lény, nem pedig mint idomtalan tömeg cselekszik s hatalma gyakorolhatásának előfeltételül a jog tekintendő.“ * Ezt a jogát egyházunk tudtommal még eddig soha fel nem adta s a ki ezelőtt meg nem hajlik, az nemcsak a történelmi fejlődés legelemibb szabályait nem respektálja, hanem alkotmányos úton hozott s királyilag szentesített újabb egyházi törvényeinket is, tudva vagy tudtán kívül vakmerőleg megrontja.

Jellemző különben, hogy még engemet hajdanában azon a debreczeni theológián úgy tanítottak, hogy „a lelkész az egyházi felsőség által bevett énekeken kívül, — ha csak elkerülhetetlen szükség esete nem fordul elő, —

* „Prot. Egyház-alkotmány“ Kerkápoly K. Pápan 1860. 9-ik l.

soha mást énekelteni ne engedjen.“* Ugy látszik a jelekből, hogy *nem mindenütt* értenek így s a rohanva, akarom mondani: bukfenchezve haladó kor dicsőségére ma-holnap megérem, hogy, ha a szomszédos nádudvari református egyházközség templomába bemegyek, ottani hitfeleimmel együtt énekelni nem tudok. Pedig mennyire jól esett a lelkemnek, midőn a 80-as évek elején Helvetia egyik Rajna-melléki templomában helyet foglalván, a gyülekezet — német nyelven ugyan, de az ismert francia melodia szerint — rázendítette: „A Sionnak hegyén Ur Isten, Tiéd a dicséret stb.“

De hát még se ijedjünk valami nagyon meg a modern bakugrásoktól; együtt szokott járni ezekkel az ugrásokkal a baklövés is! Arra valók a *törvények* éppen, hogy a rendbontókat illő korlátok közzé szorítsák; azokat pedig, a kik engedelmeskednek, gyöngéden vezessék. „Lex volentem ducit, nolentem trahit.“

A fent említett kánonok és zsinati végzéseken kívül ott vannak legújabb egyházi törvényeink! Van ezekben §., csak alkalmazni kell! A 125-ik § ugyanis ezt mondja: „a lelkész kötelességei közzé tartozik az éneklésre való felügyelet, hogy a gyülekezet éneklése szép és izlésteljes legyen; *a közönségesen elfogadott énekeskönyv használtassék.*“ És a 106-ik § ismét: „az énekvezérek az istentisztelet alkalmával s a temetéseknel is *a közönségesen elfogadott és használatban levő énekeskönyvet használják.*“

Nem véletlenül, nem ötletszerűen lett ez a két § egyházi törvényeink szervezetébe beillesztve, hanem ellenkezőleg a legjózanabb öntudattal s azon elvek szerint, melyeknek logikai eredetét s történelmi jogfolytonosságát a fentiekben lelkiismeretesen kimutattam. Feltéve azonban, — de meg nem engedve, — hogy e §-ok genesise felett homály borong, azt megtagadni, vagy elvitatni nem lehet, hogy azok törvénykönyvünkben tényleg benne vannak. S miért vannak ott? Azért-é, hogy azokra rá se hederítsünk, hanem éretlen hányavetiséggel hiveink előtt a törvényrontásra példát magunk adjunk s idejében megtanítsuk őket a társadalmi nihilismus ama hirhedett katekismusára, melynek — Bakunin szerint, — a legfőbb tétele éppen abban áll, hogy az emberek a tökéletes szabadságra csak akkor érnek el, ha egyszer meg lesznek szabadítva a jog és törvények gyermekes tiszteletétől? Nem...! háromszorosán nem! A kálvinismus minden körülmények között a lelkiismereti szabadság vallása ugyan, de mint Pál apostol mondja „*meglássátok, hogy*

a ti szabadságtok valamiképpen botránkozásokra ne legyen az erőlleneknek“ (I. Kor. 8. 9.) Meg kell értenünk, hogy a törvények éppen a józan értelemben vett szabadság biztosítására hozatnak s egyik vonása rajtunk az Isten képének éppen ebben áll, hogy a törvények előtt, sokszor állati ösztöneink s testi kívánságaink daczára is, meghajolni tudunk. Erre csak az ember képes.

Az esperes pedig törvényeink 162-ik §-a értelmében az egyházi hivatalnokok közvetlen felügyelője s mindennemű törvényes határozatok végrehajtója levén, gondoskodják arról, hogy a törvényeken túl kaparászó viszketeg elemek körmeire koppantson s ha ez sem használ, talpok alá úti lapút kössön. Ezt általában személyekre való tekintet nélkül mondom s mint rendkívül érzékeny szívű ember, mondom annak a birónak a meggyőződésével, ki otthon szobája négy fala közt minden általa elítélt bűnöst megsírat ugyan, de az igazság és jogrend érdekében alkalomadtán ismét csak kötelességét teljesíti.

Visszatérve énekügyünkhöz: ha énekeinken van reformálni való, a reformálást bizzuk azokra, kik arra hivatottak s az elvekkkel is tisztában vannak. Mert nem olyan könnyű dolog az, mint némelyek gondolják! Emlékezzünk vissza csak azokra az elkeseredett harczokra, melyek századunk második felében Németországot az új agenda kényszerített behozatala folytán összevissza szakgatták, („Alt.-lutheraner“ „Alt-Calviner“ „Evangelischen“ stb.) Majd meglátjuk, hogy ha, — a mit szívesen konczédálok, — itt-ott akad 10 ember, kiknek példánakokáért azok az újabb szövegű és melódiájú énekek tetszenek, ugyanott százan, meg százan abban találják gyönyörűségöket, ha mint apáik cselekedték, nagy erejű s ódon zamatú magyarsággal énekelhetik: „Haragodnak nagy voltában“ stb.

Ugy hogy bár a haladásnak ellensége nem vagyok, abban az értelemben, hogy lassan lépj, de hátra soha ne lépj: minden ízében osztom annak a német tudósnak az elveit, ki az énekek reformálása körül követendő szempontokat már a század elején így körvonalozta: „Mit gehöriger Klugheit und Schonung, nicht durch Macht-sprüche noch weniger durch Verspottung des Alten, da es viele Menschen nun einmal von ihrer Religion nicht absondern können, weil sie dadurch die ersten religiösen Eindrücke erhalten haben.“*

* Tóth M. „Egyházzertartástan alapvonalai“ Debreczen. 1873. 45-ik lap.

* „Handbuch für Christ. Religionlehrer“ v. Niemeyer. Halle. 1807. 357-ik lap.

S ezzel is végezvén, átal mehetünk egy újabb kérdésre, tudniillik a *confirmatio* kérdésére. Miképpen értettek erről a reformátorok s a valódi kálvinizmus szerint miben áll ennek a jelentősége: majd látni fogjuk a legközelebbi alkalommal.

Püspökladány, 1896. július.

Eröss Lajos,
ev. ref. lelkész.

A' scythák és Pál apostol.

A „Szabad Egyház“ f. évi 3—4. száma 9—11. lapjain a tudomány szeretésében soha el nem fáradó lelképásztor, Gergely Károly „Az ő magyar írás emléke Nagybányán“ cím alatt egy nagy érdekű cikksorozatot kezd meg. Benne (nevezett egyházi Lap 10. oldalának bal hasábján,) a következő szerkesztői megjegyzést találjuk beszúrva: „Pál apostol megkülönbözteti a scythákat a pogányoktól, vagyis bálványimádó népektől“ s e kijelentése kapcsán utal a szerkesztő Kol. 3, 11.-re. A mennyiben a t. szerkesztő úr e szentirati helylyel annak bizonyításában akarna Gergely K.-nak segítségére sietni, hogy „sem a hunok, sem az ősmagyarok nem voltak épen miveletlenek, sőt írni, olvasni s költői műveket alkotni is tudtak“, mert hiszen Pál apostol sem számítja már a scythákat a durvább, bálványimádó pogányok közé: annyiban, — ki kell mondanom, — határozottan téved. Kol. 3, 11. ilyen *millenniumi* exegézist nem enged meg.

Az apostol ugyanis így nyilatkozik e helyen: „hol (t. i. ott, hol az ő embert levetkezte s az újat felöltöztük, Kol. 3, 9. k.) *nincs hellén és zsidó, körülmélettség és körülméletlenség, barbár, scythá, szolga, szabad, hanem minden és mindenkiben Krisztus.*“ Azaz: ott, hol a Krisztusban új emberekké lettünk, megszűnik mind az a különbség, mely a Krisztus előtt való világban az embereket elválasztotta egymástól. Első ilyen különbségül említi Pál a (keresztyén egyházban közelebről tapasztalt különös) *nemzetit* („hellén és zsidó“), másodikul a *külső vallásit* (theokrátikus különbség; „körülmélettség és körülméletlenség“) s *utolsónál a társadalmi* („szolga, szabad“). Könnyen kísértetbe jöhetnénk, ez ellentéteket látva, s a „Szabad Egyház“ t. szerkesztőjével az mondhatnók, hogy ama két szóban is, mely a két első és az utolsó ellentét között áll, hasonlóképen ilyen páros ellentétet kell látnunk, t. i. e két szóban: „barbár, scythá.“ Ám e két szónál ilyen ellentétre gondolni sem lehet. Hiszen az apostol szerint (Róm. 1, 14.) a *barbárnak* nem a scythá az általános ellentéte, hanem a *hellén*; a barbár-hellén (általános) ellentétről pedig már nem szólhatott, mert akkor az első (különös) ellentétekből a „hellén“ szót ismételnie kellett volna. Miért hozta fel hát Pál egymás mellett a *barbár* és *scythá* szót? Csak azért, hogy megemlékezzék a *barbárokról* is és pedig *részletebben*. Lelkesíti az a tudat, hogy ő a *pogányok* apostola (Róm. 1, 13. kk.) s örömmel látja, hogy mindenféle pogányok közül tényleg milyen sokan tagjaivá lettek már az egyháznak; a két ellentét után — élénk előadásban — visszatér tehát ismét a *nemzetiségre*, mintha mondaná: imé, lássátok, már nem csak olyan barbárok (a görögök felfogása szerint *barbár* minden olyan nép, vagy egyes, a mely, vagy a ki *nem* görög nemzetiségű és nyelvű,) tagjai Kr. egyházának, a kik itt *közelünkben élnek* (p. o. ilyeneknek nézte az apostol a rómaiakat is, Róm. 1, 14. 15.), hanem olyanok is, a kik tőlünk messze-távol laknak,

(a görög és római írók scytháknak nevezték általában mind ama barbár nomád népeket, melyek a Feketetengertől északra és bent Ázsiában éltek), t. i. a *scythák* (mert helyünkben egészen bizonyos, hogy Pál korában már voltak egyes scythá nemzetiségű tagjai a keresztyén gyülekezeteknek), és így szemünk láttára kezd valósulni, hogy az egy Krisztusba vetett hitben csakugyan elmosódik minden nemzetiségi ellentét. A barbár és scythá között hát nincs *ellentét* (hisz a fent érintettem görög önértzet szerint a scythá is barbár!), hanem csak különbség s ez először csak *térviszonyi*: a scythá = *messze lakó barbár*.

De másodsor az is bizonyos, hogy az apostol a barbár és scythá neveknel, hogy úgy mondjam, *jellembeli* különbségre is gondolt. S e jellembeli különbség a barbárokkal szemben, bizony, a *scythák rovására* esik. Ha ösmerjük a *kor és környezet felfogását*, — mely alól, természetesen, Pál sem vonhatta ki magát, — azt kell mondanunk, hogy a két, szóban forgó névben ily fokozatot juttatott kifejezésre az apostol: „*barbár, sőt még a legkegyellenebb barbár, a scythá*“, (Bengel: Scythae, barbaris barbariores!) Ugyanis már II. Makk. 4. 47. szerzője így szól a scythákról: *Μενέλαιον ἀπέλυσε τῶν καταγορημάτων, τοῖς δὲ τάλαιπώροις, οἵτινες εἰ καὶ ἐπὶ Σκυθῶν ἔλεγον, ἀπελύθησαν ἂν ἀκατάγνωστοι, τοῖσι τῶν θύνατον ἐπέκρινε.* = Menelaust fölmentette a vádak alól, azokra a szenvedőkre pedig, kik még ha a scythák előtt mondják *vala is el védelmüket, ott is fölmentettek volna büntetlenül*, halált szabott. III. Makk. 7, 5-ben pedig ezt olvassuk. *Ὁ καὶ θεσμοῖς κατακαίοντες αὐτοὺς μετὰ σκυλῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δὲ ὡς ἐπιβοήλους, ἄνευ πάσης ἀνακρίσεως καὶ ἐξετάσεως ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, νομοῦ Σκυθῶν ἀκριωτέραν ἐμπροσπιμένον: ὠρότητα* = a kik a foglyokat is elővezetvén, őket kinzások közepette, mint rabszolgákat, sőt épen mint eselszövöket minden előzetes kihallgatás és nyomozás nélkül kezdték öldösní, a *scythák szokásánál is vadabb kegyellenségbe öltözködvén*. Az őszövétségi apokrifusok csak e 2 helyen emlékeznek meg a scythákról, és imé, itt is ilyen *igazságtalanoknak és kegyellenekek* rajzolja őket. Ezt tudva, egy csöppet sem ütődünk meg fölötte, ha a zsidó *Flavius Josephus* (szül. Kr. u. 37. v. 33.) *Mágógot* (I. Móz. 10, 2. I. Krón. 1, 5; Ez. 39, 6 és 38, 2-ben Mágógot úgy festi a próféta, mint *félelmes retlenetes harci népet ott fenn a zordon északon*.) a scythák ösatyjának mondja (Ant. I. 6, 1: *Μαγῶγος Μαγῶγος ὄνομα, Σκυθῶν δὲ ὅπ' αὐτῶν προσκαχόμενος* = . . . qui ab ipsis vocantur scythae) s ha ugyanő a scythákról ekkép is nyilatkozik: *Σκυθαὶ δὲ φόνους χαίροντες ἀνθρώπων, καὶ βραχὺ τῶν θηρίων διαφέροντες* = a scythák pedig az emberek lemészárolásában gyönyörködnek s kevéssé különböznek a vadállatoktól (c. Ap. II. 37.) És azt is igen természetesnek kell találnunk, hogy Fl. Josephusnak szinte kortársa, a geográfus *Strabo* (élt ugy 19 körül Kr. u.) ezt hagyta emlékezetben: *Ἀνάχαρις ὀνειδίζομενος, ὅτι Σκυθῆς ἔστιν, εἶπεν: τῷ γένει, ἀλλ' ὄν τῷ τρόπῳ* = Anakharsisz arra a gyalázkodásra, hogy ő scythá, így felelt: csak származásomra, *de nem jellememre nézve* (Strabo XI. p. 787., v. ö. Menander ap. Stobae. 84.)

Mindezekből, úgy hiszem, teljesen világos, hogy Pál apostol is csak *durvábbaknak, gonoszabbaknak* állította a scythákat a barbaroknál s *nem jobbaknak*, mint a „Szabad Egyház“ t. szerkesztője véli.

S ugyan mi lehetett az oka, hogy abban a korban ilyen általános rossz véleményt tápláltak a scythák felől? A két legközönségesebb emberi gyarlóság: a *félelem* és a *tudallanság*. Kigyót-békát szoktunk kiáltani arra, a kitől félünk! Már pedig az akkori elernyedtt világnak

volt oka szépegni az őseréjökben vitéz scythák miatt, kikről Herodot is elmondja (1, 103. kk. 4, 11.), hogy már Kr. e. ügy 630 körül nagy győzedelmeket arattak Elő-ázsiaiban „*pusztítva és gyilkolva.*” De meg az akkori viszonyok között nem is tudhatott felőlök, a történet színpadára csak nem rég lépett nép felől senki egyebet, mint azt, hogy vitézek; a vitézség és erő pedig a legyőzöttek és gyöngék előtt nem erény, hanem gyűlöletes bűn volt és marad mindenha.

Ha még megemlítem, hogy a scythák az egész ószövetségi kánonban nem fordulnak elő *névszerint* egyszer sem, bevégeztem, a mit mondani akartam. Mert annak fejtegetése, hogy vajjon Zofóniásnál, továbbá Jerém. 4,—6,—ban és Ez. 38, 39,—ben a scythákra van-e célzás, nem ide tartozik. Különben is „sub iudice lis est” még e kérdésben is.

Dicsőfi József.

TANÜGY.

A jogakadémiák reformja.

A második egyetemes tanügyi kongresszus több tekintetben messzeható eredményeket fog felmutatni, ha megállapodásainak az országos tanügyi kormány s más érdekelt s arra hivatott körök jóakaratu ügybuzgósággal érvényt szerezni, azokat a kívánalmakat s irányeszméket, a melyek a kongresszuson közegyetértéssel fejeztettek ki, megvalósítani igyekeznek.

Nincs okunk kételkedni abban, hogy az országos közoktatásügy mostani tevékeny vezetője *Wlassics* miniszter nem is fogja gyümölcsözetlenül hagyni az országos tanügyi közvéleménynek ilyen tekintélyes megnyilatkozását. Különösen ideje lenne végre valahára megoldásra juttatni a jogi szakoktatásnak már oly hosszú idő óta vajdó kérdését, a mely eddigelé oly kevés szerencsével tárgyalatott és vezetett s a melynek körében épen olyan kiegyenlíthetlen ellentétek támadtak a minőket a középiskolai oktatástéren a human és real irányok egyeztetése s ennek módjául az egységes középiskola kérdése körül láttunk az újabb időben keletkezni.

A jogi szakoktatás terén a jogakadémiák helyzete körül csoportosulnak leginkább a megoldandó kérdések. Minő viszony legyen az egyetem és a jogakadémiák között? Fentartassanak-e a jogakadémiák, mint különálló fakultások, vagy megszüntessenek s az egész jogi oktatás az egyetemekre összpontosíttassék? Ha fentartatnak, alárendeltségi viszonyban legyenek-e az egyetemekkel szemben, a mint részben ma is vannak, vagy pedig önállósággal ruháztassanak fel? Ez az önállóság pusztán a gyakorlati életpályákra való képzés terén érvényesüljön-e vagy tudományos tekintetben is? Ilyen és ezekhez hasonló kérdések foglalkoztatják már közel három évtized óta az illetékes köröket és különösen a kormányt, a nélkül, hogy valami határozott lépés történt volna a végleges és megnyugtató megoldás felé.

Minden elfogulatlan és okos ember meggyőződött régen arról, hogy jogakadémiáink nemcsak mint oktatásügyi szervezetünknek egy évszázadot meghaladó idő óta meggyökeresedett speciális hazai intézményei, hanem egyetemek hiányában nélkülözhetetlen és hasznos szolgálatokat tevő tanügyi organumok meg nem szüntethetők, mert nincsen mivel helyettesíteni azokat.

Volt egy nagyon szomorú korszaka a hazai jogakadémiák életének. Ez a Trefort minisztersége idejére esik, a ki annyiféle szeszélyes vállalkozásai közben a

jogakadémiákra is rátette szerencsétlen kezét s bár azokat teljes jog- és államtudományi karokká szerveztette, legalább papíron, mégis mindent megtett arra nézve, hogy azok működését megbénítsa, azokat ellenországzerte bizalmatlanságot ébreszszen, azokat elnéptelenítse, a nélkül, hogy akár a pusztá jelszóvá törpült harmadik egyetemet felállítani, akár a jogakadémiákat megszüntetni, vagy azok gyökeres reformját s továbbfejlesztését célba venni elegendő belátása és bátorsága lett volna. *Csáky* gróf józan kormánya hozott némi enyhületet a sokat sanyargatott jogakadémiákra, a ki belátta azt, hogy ez intézeteket nem megsemmisíteni, hanem egyetemi színvonalra tovább fejleszteni az egyedül helyes tanügyi politika.

Csáky gróf közoktatásügyi és *Szilágyi* Dezső igazságügyi minisztereknek a jogakadémiák iránt érzett bölcs jóakaratu nyilatkozott meg azon törvényjavaslatban, mely az egységes elméleti államvizsga létesítése iránt, kapcsolatban a kötelező doktorátus megszüntetésével, terjesztett be a képviselőházban. E javaslat sorsa azóta, két rendbeli miniszterváltás folytán, kétséssé vált ugyan, sőt talán ebben az alakjában végképen el is ejtették a mostani miniszter által; de az egységes vizsga és képesítés eszméje a birói és ügyvédi valamint a közigazgatási tisztviselőkre nézve remélhetőleg érvényesülni fog s a jogakadémiák érdekei a képesítés jogának megnyerése által biztosíthatók lesznek.

Erre nézve igen fontos lépésnek tekintjük a kongresszus által elfogadott határozati javaslatot.

Bizonyára az leendő leghelyesebb módja a jogakadémiák kérdés megoldásának, ha a *Heinrich* Gusztáv javaslatához képest a jogakadémiák az egyetemek jogi fakultásaival egyenrangúaknak ismertetnek el s egyenlő jogokkal ruháztatnak fel. Ez a legegyszerűbb és végleges megoldás, a mely ugy az oktatás magas érdekeit, mint a jogakadémiák életképességét egyaránt kielégíthetőkké s biztosíthatókká teheti.

A cél tehát első sorban az, hogy az egyetemek szaporíttassanak. Ennek a célnak elérésére szolgál a létező jogakadémiák továbbfejlesztése, a mely akadémiák mindmégannyi egyetemnek képezhetik alapvető fakultásait. Epen azért ez akadémiákat kell már most az egyetemek megfelelő fakultásáival egyenlő rangra emelni. A mely jogakadémia tehát e célnak eleget tenni nem képes, vagyis oly magas színvonalra, a minőt az egyetemi fakultás igényelhető rangja és jogai szükségessé tesznek, felemelkedni sem a maga erejével, sem államségélylyel nem bír, az a nyilvánossági jogtól megfosztandó. Ezek a kongresszus megállapodásai, a melyeket a legnagyobb örömmel üdvözlünk s üdvözöljük az indítványozót, a ki egyetemi tanár létére, szakítva azzal a nem régen is nyilvánult alaptalan tudományos göggel, önzéssel és elfogultsággal, a mely a budapesti egyetem jogi karának egy részét jellemzi, megmutatta a radikális megoldás egyedül helyes útját és módját, a mely számol a multtal, a jelen szükségével, hazai viszonyainkkal s a tudomány érdekeivel egyaránt s fentartani s fejlődésében biztostani kíván oly vidéki fontos kulturális intézményeket, a melyek mindmégannyi tudományos központokká alakulni hivatvák a jövőben.

Mi protestánsok öt jogakadémiát tartunk fenn, ezek közül négyet a reformátusok. Kétségkívül jelentékeny áldozatot igényelnek ez intézetek; de ha már fentartjuk azokat, mindent el kell követnünk arra nézve, hogy azok céljuknak minden tekintetben megfelelő, magas, egyetemi fokon álló intézetekké fejlesztessek. Zugakadémiákat tartani fenn, a melyek közéletünket

képzettség és munkaszeretet, kötelességérzet és kellő erkölcsi komolyság nélkül való elemekkel árasztják el, sem nekünk mint felekezetnek, sem az országnak nem áll érdekünkben. És valljuk meg az igazat, e tekintetben egyházi főhatóságaink nem teljesítik azt a felügyeleti és ellenőrzési feladatot minden ponton, a mi jogakadémiáinkkal szemben szükséges volna. Erre nézve sok esetben a megfelelő szervezetről nincs gondoskodva. Egyik-másik jogakadémiánk oly fejletlen, szegényes állapotban van, hogy egy pillanatig sem volna szabad így megtűrni, hanem vagy kiépíteni, vagy ha arra lehetőség nincsen, haladéktalanul megszüntetni. Az életképes akadémiákat pedig már régen arra a nivóra kellett volna emelni legalább, a hol a kir. és állami akadémiák állanak. Tudjuk pedig azt, hogy a tanári javadalmazások tekintetében mily rengeteg hátramaradás mutatkozik nálunk mai napig is.

Ragadja meg tehát a kormány a rendezés fonálát, a melyet a kongresszus kezébe adott. Állíttassa az akadémiákat úgy a tanári kvalifikáció, mint a tanári létszám és fizetés tekintetében az egyetemmel egy színvonalra. Adjon segítséget e célra azon autonóm felekezeti akadémiáknak, a melyek erre szorulnak s a melyeknek fentartása országos érdekből is kívánatos: igyekezzék oda hatni e közben, hogy a fölös számú akadémiák közül némelyek szüntetessenek meg, a melyeknek t. i. nincsen jövőjük; és végül, a mire mi is nagy súlyt fektetünk, azon akadémiákat, a melyek a kitűzött magas színvonalra felemelkedni nem bírnak, nyilvánossági jogukat foszsa meg.

Hogy a debreczeni kollegium jogakadémiája egy bölcsészeti és theologiai fakultással együtt mielőbb elérje az egyetemi magaslatot s ezek együtt mint háromkaru egyetem, minden más hasonló tanintézetet tulszárnyaljanak, az egyedül Debreczen városától függ, melynek a Szabó-féle s más hasonló tervezetekkel ez az ügy a kezébe van letéve. Ha szűkkeblűség vagy bármiféle más körülmény meg fogja gátolni azt, hogy a város, ha nem is mindazt és annyit, a mennyi egyszerre egy egyetem létesítéséhez szükséges, de legalább annyit, a mennyi a kezdeményezéshez megkívántatik, e nagy célra áldozat gyanánt felajánlja: akkor az évek óta büszkességgel hangoztatott debreczeni egyetem üres frázis marad, a mi az által még felőtölőbbé válik, hogy nemcsak egyetemet állítani, hanem létező akadémiánkat sem tudjuk az országos színvonalon fentartani.

Ne késlekedjünk tehát, mert nem illik hozzánk, a mi nagy önérzetünkhöz, hogy még akadémiánk rendezésére nézve is bevárjuk a kormány és törvényhozás kényszerítő beavatkozását.

B. L.

Református nőnevelés.

Elmultak azok a boldog idők, a mikor még kendent természetek, s úri házaknál is kerekas rokka mellől mesélt a nagymama a vidám unokáknak; a mikor nemcsak a pórházaknál, hanem az úri családoknál is az volt a háziasszony legszentebb kötelessége, hogy férje arcáról elsimítsa azokat a sötét arczedőket, a melyeket az élet viharai szántottak oda; a mikor a szüzek és hajadonok virágos kertjeikben örvendeztek a természet egyszerű s ártatlan örömeinek.

Ma a fonóka átalakult jourokká, a hol drága csemegéktől görnyedő asztal mellett folyik a társalgás. Ma a férj homlokán ott lehetnek a sötét arczedők, legfeljebb csak mélyítik azt a tudákos nő tulzott követeléseit. Ma már nem kedvesek a virágos kertek; virág-

illatozás, madárhangicsálás, Isten szép világa, nem dobogtatják meg az ártatlan kebelt, s a mítől ezelőtt a mamák is szeméremmel fordultak el, azt ma a „félszüzekben“ és egyéb frivolságokban mohó vágygyal nézik és hallgatják a serdülő leánykák. Jellemzi a kort az a fércz nótá: „Alig hasad ki a kis lány szeme fehérje, már is titkon kacsingat a legényre.“

S honnan vannak ezek a ferdeségek? Hiszen ma is csak úgy születnek a leányok, mint ezelőtt; ma is csak oly féltékeny gonddal s aggódó szeretettel őrködnek felettök az édes apák és édes anyák szeméi, ma is . . . az az, hogy ma sokkal több nevelésben részesülnek, mint ezelőtt.

Onnan, mert a családi és iskolai nevelés egyoldalú és ferde. S most a nőemancipáció dühöngő korában, s midőn épen napjainkban a ref. egyház egyik tudós lelkésze rámutat a családra és iskolákra, mint a belmissió legfontosabb tényezőire, talán nem lesz felesleges a református nőnevelés kérdését megsejlesztetni.

A nevelés célját az ember általános és polgári rendeltetése szabja meg; amazt a nép, emeszt a közép és szakiskolák elégitik ki; de csak a férfiaknál. Mert a *nők általános és polgári rendeltetése egy és ugyanaz, t. i. hogy szerető házastársak, gondviselő édes anyák, s a családi élet szentségének ápolói, őrangyalai legyenek.* A ki a nőket innen kiragadja, az vakmerő kézzel téríti el őket az Isten és természetes örök törvényei által elibök tűzött céljától.

A református egyháznak abban van roppant ereje, hogy célja az általános nevelés céljaival egy és ugyanaz, t. i. földi és mennyei rendeltetésének megfelelően nevelni az embert, hogy mindenki helyesen ismerje fel azon viszonyt, melyben van Istennel, a világgal és az emberekkel, s azon Krisztusi igazságon: „Adjátok meg Istennek, a mi Istené, és a császárnak, a mi a császáré“, legyen mindenki a földi országnak egyenes jellemű, hasznos, s a geográfiai határok közé nem szorítható Isten országának örök üdvösségre méltó polgára.

Azon az egyházon, a melynek céljai az általános nevelés céljaival ennyire öszhangzók, sem a katolicizmus, sem a szekták és a pokolnak minden kapui sem vehetnek diadalmat.

Fődolog, hogy a hivatalos református egyház idegen tudományok szele által ide s tova ne hanyattassék, a fattyuhajtásoktól meg ne rettegjen, a felületes modern ujjitgatások után idegesen ne kapkodjon, hanem abban forgolódjék, hogy betránkozás nélkül jó lelkiismerettel álljon meg mind Isten mind emberek előtt.

Fel kell ismernie, hogy a református egyház isteni küldetésének legfontosabb tényezői az iskolák, a melyek nem egyoldalulag csak az értelmet fejlesztik, nem a mai utilitáris kor földhözragadt jelszavát hangoztatják, hogy t. i. miféle ismeret ér legtöbbet, nem pusztán az érzékekre hatnak és a küllátszatért cselekesznek, mint a katolicizmus, nem szenteskednek és szemforgatóskodnak, mint a szekták ujkori farizeusai, hanem a szív nemes érzelmeit a józan ész hideg vasával bonczolgtatván, az értelmi, érzelmi és erkölcsi nevelést szöszhangzásba hozzák, s növendékeiket úgy nevelik, hogy önmaguk *erkölcsi értéke* előtt önmaguk is, mások is és mindenek tisztelettel meghajoljanak. Mert ezen erkölcsi érték nélkül minden ember csak állat, ezzel pedig Isten képére teremtett valóság, az Isten fia. Ezért marad mindörökké legfontosabb nevelési elv: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.“

Minden fokozatu ref. iskolának csak annyiban van létjogosultsága és csak akkor érdemes meghozni érettök

azokat a végső erőfeszítésig kifejtett áldozatokat, ha a reformátusok pénzéből fentartott iskolákban a nevelés *színezetét* (intonatio) a református jelleg adja meg. Ez, mint fentebb kifejtettem, annyival is könnyebb, mert az általános és a református embernevelés célja egy és ugyanaz.

A ki, bármely fokozatu református iskolában nem ezen szempontok szerint nevel, az ne is egye annak kenyerét, hanem keressen magának más gazdát, különben csorbát ejt saját jellemén.

E hosszú, de rendkívül szükséges bevezetés után nézzük röviden a nőnevelést. Modern világnézet szerint, elfelejtkezvén az Irás ama szavairól: „A te férjednek birodalma lézen te rajtad, gyümölcsözzetek és sokasodjatok“, a melyekben tehát ki van mutatva a nő rendeltetése, mint *házastársé* és mint *édes anyáé*, a nő és férfi egyenjogúságát abban akarják megállapítani, hogy mindakettőnek egyenlő ismeretkör mellett egyforma küzdőtere legyen. Pedig ez zofizma. Mert az isteni és természeti örök törvények szerint egyiké a *munka*, másiké a *lakarékosság*, egyiké a *küzdés*, *szenvedés*, másiké a *vigasztalás*; mert ezen ellentétek így lesznek kiegyenlítve; így lesz két testben egy lélek s a családban egy fő és egy akarat.

Ezen általános, de egyszersmind református nőnevelési elvek szabályozói volnának minden nőnevelő intézetek nevelési irányának is.

Tehát nem a sok és igen sokszor felületes *ismeret*, hanem az *érzület* megnevelése, az *akarat* erkölcsi elvek szerinti kifejtése, — mely református felfogás szerint élő és munkás hit, mely Isten és emberszereteten nyilvánul, — a református nőnevelés főcélja.

A mai nőnevelő intézetek a középiskolákkal együtt párhuzamosan tanítják a nyelveket, a számtant, a geo- és planimetriát, s több, elismerem fontos, de tagadom, hogy a nő rendeltetéséhez és a nevelés céljainak megfelelő szükséges ismereteket.

Mert, mint egy tudós pap igen helyesen mondta: „Mit ér, ha idegen nyelveken olvasok, de a szivembe beírott erkölcsi törvényeket nem tudom olvasni, mit ér, ha felsőbb mennyiségekkel számolok, de az életben az Istennel és emberekkel szemben reám váró nagy feladatokkal nem tudok számolni, mit ér, ha a távol eső szigeteket és országokat, a mérhetlen távolságban lévő égi testeket ismerem, de lelkem Annak zsámolyáig nem tud emelkedni, a ki ezen magasságon felül áll.

Semmit és én is semmi vagyok.

A református ember becsületes munkával vagyont keres; ezt a nő megtakarítja; hogy a bevételnél kevesebb legyen a kiadás, abban bölcselkedik; nem újat varrat, hanem ócskát foldoz, nem jourokat rendez, hanem jól megmunkált barna kenyeret süt; nem parancsol, hanem engedelmeskedik és tűr és szenved, mert így lesz az ő férjének őrangyala, hűséges felesége és házastársa. És gyermekeit is úgy neveli hogy azok az Isteni és emberi törvényeknek engedelmeskedjenek, szülőikkel és a nagyokkal szemben engedelmesek, egymásközt engedelkenyek, mindenek felett igazság szeretők legyenek. *Mert ez az édesanya tiszte.*

Hol állunk mi ehez? Azért állunk nagyon messze, mert a férfi és nő egyenjogúsítását abban tartjuk, ha a két félnek egyenlő ismeretet nyújtunk. Pedig a két fél *rendeltetésének* megfelelő ismeretet és az *érzület* megnevelését kellene nyújtanunk.

Akkor nem volnának járdakoptató gavallérok, kik serdülő leánykáinkat fixiroznák és durva megjegyzésekkel illetnék s viszont nem volnának beteges kedélyü

leánykáink, a kik minden érintésre szenvelgett szemérmességgel összehuznák magukat, mert a helyes református nőnevelés által *az erkölcsi érték az asszonyi állatot emberré tenné*, a ki előtt nemcsak a századvégi svihákok, hanem az igazi kálvinista egyenes jellemek is tisztelettel hajolnak meg.

Tehát lehet kevesebb *felületes* ismeret, de szükséges a nemes *érzület alaposabb* ébresztése. Ez legyen a mi református nőnevelésünk irányelve.

A napokban tiszteletes Eröss Lajos úrral, — a ki nekem nemcsak tanuló társam és barátom, hét esztendeig az Isten országának terjesztésében önzetlen és lelkiismeretes munkatársam, de egyuttal irányítóm, vezetőm és bölcs oktatóm volt, együtt elmentünk egy tekintélyes úri emberhez, a ki nemcsak külsőleg, hanem legszilárdabb meggyőződése szerint oszlopos tagja a református egyháznak. Mély sajnálattal és igazi szomorúsággal hallottam tőle s ezt ki is fejeztem, hogy leánykáját Váradon az Orsolya szüzeknél nevelteti. Tőlünk is oda, Pozsonyba és Kassára a katolikusokhoz viszik az intelligens családok leánygyermeküket. S ennek okául a mi kedves barátunk a tetemes költséget hozta fel, mely Váradon az Orsolya szüzeknél 200, a debreczeni református nőnevelő intézetnél pedig 360 frtba kerül.

Nem jól van ez így!

A református egyház Isten országának mandatáriusa. Olyan mandatárius, mely minden melléktekintetek nélkül ennek terjesztésére van hivatva. Azért mig egyfelől, minél kevesebb költséggel lehetővé teszik azt, hogy a mi intelligens családaink serdülő leánykái a mi nőnevelő intézetünkbe léphessenek, — mert hiszen ezen felekezeti jellegű intézet adja meg és *adja is meg* a nevelés zománczát, — másrésztől szigorú éberséggel őrködjék a hivatalos egyház a felett, hogy a nőnevelést a nők családi és társadalmi rendeltetésének megfelelő rendes mederbe terelje, hogy az egyház és kálvinista családok inteniainak megfelelően áldásosan működjék.

Földes, 1896. július.

Vincze József.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

A konfirmáció hatályosabbá tétele.*

I.

Tisztelt értekezlet!

A múlt év őszén hazánkban életbeléptetett vallásügyi törvények megkevesbitették azon alkalmak számát, midőn az egyháztagnak velünk lelkipásztoraikkal szükségképen és kikerülhetlenül érintkezniök kell.

A házassági kihirdetések egyházi részről fölöslegessé váltak. Egyelőre sok helyen fentartatnak még a multbeli gyakorlathoz kegyeletesen ragaszkodók részéről, de valószínűleg megfognak szünni teljesen. Ezzel együtt

* Ezt a czimet adtuk azon idő- és szakszerű felolvasásnak, melyet a szatmári ev. ref. egyházmegye lelkészi karának f. hó 9-ik napján az óvári fürdőben tartott egyetemes értekezletén nt. Tabajdi Lajos szatmári lelkész ur tartott. Bizonyára eleget hallottunk és olvashattunk — állítjuk mi is felolvasóval — nagy általánosságban a lelkészi teendőknél a megváltozott viszonyok között való módosításáról, nagyon itt az ideje az életre kiható részletek megbeszélésének s gya orlatba vételének. Méltó elismerés illeti azért a derék felolvasót, lelkész karunk e kiváló tagját a legszebb eredményekkel biztató munkálkodásáért s a felismert jónak buzgó terjesztéséért. Köszönetet mondunk egyszersmind a nevezett lelkészi értekezletnek is a nagy jelentőségű felolvasásnak közrebocsátásáért. Szerkesztőség.

szintén elesett, vagy rövid idő alatt el fog esni azon gyakorlat is, a mely szerint a házasságra lépni kívánó ifjak és leányok a nép köréből, némi vallásoktatásban részesítés végett, az esküvő előtt fölkeressék nehányszor a lelkipásztort.

Az egyház részéről való összekötése a házasulóknak, a lelkészi esketés nem kötelező, a házasság jogérvényességéhez nem szükséges. Az újszülöttek bejegyeztetését a polgári anyakönyvezőnél szigorúan elrendeli a törvény, mint szintén a halálesetek bejegyeztetését is, míg a keresztesítés, egyházi szolgálattal kísért temetés, ugyanezekkel kapcsolatban az egyházi anyakönyvezés, többé nem oly kikerülhetlen polgári kötelesség, mint volt a múltban.

Nem mondom én, hogy mindezen érintkezési alkalmak gyülekezeteink tagjaival egyszerre megszűntek, még azt sem mondom, hogy biztosan megfognak szünni a jövőben, hanem kétségtelen, hogy a jelzett alkalmakból való érintkezés *kikerülhetlen szüksége* többé nem forog fen.

Ez a körülmény természete szerint arra utal bennünket lelkipásztorokat, hogy különös sulyt helyezünk némely oly lelkészi ténykedésünkre, mely hivatva van némileg kárpótolni bennünket az elveszített, vagy legalább a hívek jó tetszésétől függővé vált érintkezési alkalmakért.

És ilyennek tartom én első sorban a konfirmációt. E körül való lelkészi ténykedésünket a legközelebbi vallásügyi törvények épen nem érintik. Ugy gondolom, hogy mind a konfirmációra való előkészítés, mind annak ünnepélyes végrehajtása tekintetében volnának oly körünkben értekezletileg megbeszélhető módzatok, melyek eljárásunkat nemesak a gyermekek, de a szülők s más felnőtt gyülekezeti tagok lelkében is maradandóbb hatásúvá tennék, mint a milyen az, a legtöbb helyen követett mai eljárás szerint.

Az Urasztalához bocsátás, a szent vacsorában való részesítés egy szép jog, az angol és skót presbiteri protestáns egyházak fölfogása szerint a legszebb joga a keresztyén embernek. A kit amaz említett egyházakban az urasztalához bocsátanak, az, e ténnyel a felnőtt egyháztagokat megillető minden más jogok gyakorlatára fölhatalmazást nyer. Egy-egy templomhoz tartozó gyülekezet létszámát is nem a lelkek száma, hanem az úrvacsoráról vagy Urvacsorázásra jogosítottak száma szerint veszi figyelembe s emlegeti a skót protestáns egyház. Az ilyeneket tekinti az egyház, az illető gyülekezet öntudatos, hívő, önelhatározásból hozzátartozó tagjának. E fölfogáshoz képest aztán egy-egy alkalom, midőn a 16. életévet betöltött növendékek konfirmáltak, olyan ünnepe ott a gyülekezetnek, melyen nem csak a konfirmáltak ifjak, még nem is csak a legközelebbiről érdeklét szülők és rokonok, hanem az egész gyülekezet részt vesz s ihletett nyer annak egyszerű bár, de fenségesen egyszerű lefolyása közben.

En ugy gondolom, hogyha ide, erre az érdemlett magaslatra emelhetnők híveink körében a konfirmációról való fölfogást s annak nagy jelentősége méltatását, jótékonyan fogna ez hatni az egyházas érzület terjedésére, a vallásfelekezetünkhöz való tartozás tudatának és az ahoz való ragaszkodásnak szilárdítására.

E czélból — hogy ne csak akadémice szóljak a kérdéshez — részletes javaslataim a következők.

1-ör A konfirmációra való előkészítést végezze a munka egész megosztatlan mennyiségében a gyülekezeti lelkipásztor maga, vagy annak igehirdetésre és egyéb lelkészi teendőkre följogosított theologiai képzettségben részesült segédje.

Mondhatná valaki, hogy e javaslatban semmi új nincs, miután ezt maga a zsinati törvény így rendeli. Tudom, így rendeli, de azért a végrehajtás a gyakorlatban mégis többféleképen történik.

Van lelkész, a ki úgy magyarázza ama törvényt, hogy a lelkésznek kötelessége a konfirmációra való előkészítésre felügyelni. Ehez képest míg azt az iskola rendes tanítója tanítja, koronként megjelenik az iskolában s az oktatás végeztével az előkészítés eredményét számon veszi a megfelelő liturgiális imák és beszédek alkalmazása mellett.

Van ismét olyan lelkész, a ki úgy értelmezi a zsinat kötelező utasítását, hogy a konfirmáció tárgyát képező tételeket és tanokat önmaga elmagyarázza, fölfejteti a növendékek előtt, úgy véli azonban, hogy a számonkérés, a megtanult kikérdésének gondját már bizvást hagyhatja a rendes tanítóra és tényleg arra is hagyja, azt tartván, hogy ezzel eleget tett a zsinati törvény követelményének. Szerintem eleget tett tán a törvény betűjének, de annak szellemének semmiesetre nem. Hiszen épen a megtanultaknak a gyermekek részéről való előadása közben lehet leginkább alkalom a fölvilágosító magyarázatra. A fölkerdezés mutatja meg csak, hogy mit fogtak fel, és mit kell még tüzetesebben megmagyarázni a nálunk különben is igen zsenge korú, többnyire 12—13 éves konfirmációra bocsátott gyermekeknek.

Azt a zsinati törvényt, mely a konfirmációra való előkészítést a lelkész kötelességévé teszi, nézetem szerint csak az értelmezi közülünk helyesen, aki az előkészítés *egész terhét* saját vállaira veszi, sőt még ezzel sem elégedve meg, személyesen végzett konfirmációi oktatását s a megtanult részek kikérdezését énekkel, rövid néhány szóból álló saját maga által előmondott alkalmi eszméket tartalmazó fohászszal nyitja meg és rekeszti be, mi által cselekménye mintegy istenitiszteletszerűvé válik s a növendékek előtt is nem csupán lecke-óra lesz a lelkipásztor társaságában eltöltött idő, hanem igazi komoly előkészület egy a felnőtt egyháztagokat megillető szent jog gyakorlásához.

Az előkészítéshez tartozó kiegészítő része még a lelkész munkájának, hogy készítsen vagy szerezzen más lelkésztársától alkalmi imádságokat, melyek egyikével a templomban tartandó nyilvános konfirmációi vizsgálatot a konfirmálandók valamelyike megnyissa, másikkal pedig egy másik növendék a vizsgát bezárja.

2-ör Kívánatosnak tartom, hogy a konfirmáció végrehajtása olyan legyen, hogy az a felnőtt hívek előtt minél ünnepélyesebbé, a konfirmáltak előtt pedig minél emlékezetesebbé váljék.

E czélból szükségesnek tartom, hogy az, bár minden esztendőben az év ugyanazon vasárnapján tartatik is, az előző vasárnapon a templomi szószékből előre meghirdetessék, arra a gyülekezet figyelme annak hangsúlyozásával hivassék föl, hogy egy igen magasztos és szép ünnepély vár a gyülekezetre, midőn alkalmi egyházi tanítás kíséretében megvizsgálatnak az arra érettnék tartott növendékek, s önnön vallástételük alapján vétetnek föl anyaszentegházunk tagjaiul s avattatnak öntudatos hitbeli testvéreinkké. Gyönyörű textusokul kinálkoznak az ilyenkor alkalmi egyházi beszéd: kre. Józsué 24, 15. Józsué 24, 22. Pred. 5, 5. Mété 10, 32. Zsolt. 119, 106. Máté 16, 24. Zsolt. 51, 12. János 8, 32. s bizonyára még sok más, melyeket én ama nagy kincsés házból a bibliából még ki nem aknáztam s e czélra föl nem használtam.

Szükségesnek tartom továbbá, hogy a konfirmáció végeztével a konfirmált növendékeknek, e tényükre vonatkozólag mintegy a jövőben is bizonyítványként szolgálható *emléklap* és *egy emlékbiblia*, vagy legalább egy ujszövetségi szentírás adassék.

A hite-hagyásoknak, vallás-változtatásoknak minél ritkábbá tétele czéljából ezt a konfirmáció alkalmát vélem legjobban fölhasználhatónak részünkről, hogy minél több oly mozzanattal kössük ezt össze, melyek mély és maradandó nyomot hagyjanak a konfirmált növendék lelkében, s melyek — ha talán az évek során részben feledésbe is mentek nála a megtanult hitigazságok és a más felekezetektől elválasztó tantételek — emlékeztessék őt Isten és a gyülekezet színe előtt tett önkéntes vallomására és azon vállalkozására, hogy felekezetünknek mind haláláig hive marad.

Ily czélből tartom szükségesnek a fentebb jelzett bizonyítványul szolgálható nyomtatott emléklapot, mely gyülekezetünkben ilyen tartalmú:

Emléklül

arra a napra, midőn hitedről személyes bizonytságot téve állottál az Ur színe előtt a gyülekezetben.

N. N. részére.

„Jöjtek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterheltetek, és én megnyugosztalak titeket. (Jézus szavai Máté evangéliomának 11. része 28. verse szerint.)

De

„Próbálja meg minden ember magát, és úgy egyék abból a kenyérből és úgy igyék abból a pohárból. (Pál I. Korinthus 11. rész, 28. vers.)

„Légy hiv mind haláláig és neked adom az életnek koronáját”. (János Jelenésekről 2. rész 10. vers.)

Dátum a vizsga napja.

N. N.

ev. ref. lelkész.

Ily czélből tartom szükségesnek, hogy minden gyülekezetben a konfirmáltak részére külön és egyenesen e czélra szolgáló anyakönyv nyitassék, melybe a konfirmált növendékek, ahol nem nagyon sokan vannak, mindjárt a vizsga után az Isten házában, a templomba, ahol ez a nagy szám miatt alig kivihető volna, a lelkész-lakon, komoly figyelmeztetés kíséretében önmaguk sajátkezüleg írják be nevüket, életkorukat, illetőségüket s iskolázottságukat azon osztály megjelölésével, a melyiket, vagy a mennyit végeztek a konfirmatio előtt. Ez az önkezüleg s az Istenházaiban való anyakönyvezés is némi nyomattal bírhat később a kísértetbe jutás pillanataiban, midőn a csábok, rábeszélések, biztató vagy nyomasztó anyagi érdekek az élet előre alig elgondolható viszonyai között körül veszik hiveinket, hogy eltántsák s kitérítsék őket hitökből.

Tabajdi Lajos,

ev. ref. lelkész.

A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

F. hó 15-én Nyir-Bátorban gyűltek össze a hivatalosak és a megválasztott Esperes tisztelői, hogy Görömbei Péter beigtatásának tanui legyenek. Bizonyára a szorgos munkaidő tartotta vissza a távollevőket, annál örvedetesebb volt, hogy a ny.-bátori egyház számos tagjai, nők és férfiak, szintén megjelentek az ős Báthori-templomban, hol a közgyűlés tartatott.

Nagymáté Albert h. esperes buzgó imája után, Gencsy Albert gondnok előterjesztette, hogy a szavazatbontó küldöttség intézkedése folytán lett összehívva e rendkívüli közgyűlés Ny.-Bátorba. A szavazatbontó küldöttség jegyzőkönyve felolvastatik, mely előadja a már ismert eredményt. Ezután a megválasztott esperes meghívására küldöttség kéretvén fel, kevés idő mulva megjelent Görömbei Péter és szívélyes üdvözlések után, e. m. gondnok felhívta az eskü letételére, mely után előadta kitartó figyelemmel hallgatott s több ízben közhelyesléssel fogadott programbeszédét, esperesi feladatairól, terveiről.

E nagyszabású programbeszéd képezte a közgyűlés központját s méltán lett egyhangúlag elhatározva, hogy szösz szerint jegyzőkönyvbe vessék. Bizonyára helyénvaló lesz, gazdag eszmei tartalmából a főbb pontokat itt is közzétenni.

Megköszönve a kitüntető bizalmat, azon nagyon jóleső és feltűnő jelenséget emeli ki, hogy a választási küzdelmekben az ő neve, mint a lelkeszi munkásság megbecsülése, hangzott ki s öröme épen az szolgál, hogy semmi más érdekből, hanem csupán lelkeszi tevékenysége folytán hajlott felé a közbizalom. Ezt a lelkiismeretes munkásságot igéri továbbra is, most már nagyobb körben, fokozott erőben, előmozdítani az e. megye vallásos életét, tevékenységét. E szent munkára hívja fel aztán e. megye minden tagját, kit-kit a maga körében.

Elve a munka-felosztás különösen a tisztikárnál. A nemes, hivatott erőket foglalkoztatni akarja minden téren. Az irodai munkát kevesbiteni akarja, hogy annál több ideje maradjon a közvetlen szemléletre. Minél több egyházat akar, minél többször meglátogatni, a hol az esperesi támogatásra, tanácsra szükség van és lesz. E czélből a sok időt elrabló pénzkezelésektől szabadulni kíván. Az egyházlátogatásokat úgy óhajtja szervezni, hogy a látogatók jóelőre s úgyszólván folyvást ismerjék meg az illető egyházak mindenféle ügyeit.

Az iskolai életre vonatkozólag, a tanügyi bizottságot nagyobb hatáskörrel s ebből folyó tevékenységgel kívánja felruházni, a tanítók javadalmazását lehetőleg emelni s e czélből, autonomiánk veszélyeztetése nélkül, az államsegélyt is igénybe venni jónak látja.

A tetemes hátralékok miatt már-már zavarba jutott pénztárakra kiváló gondja lesz. Új alapokon kívánja szervezni az egész pénzkezelést. A lelkész-egyletet, egyházi életünk eme kiváló faktorát, új életre, új tevékenységre kell támasztani s e czélből is sok nemes eszmét hoz felszínre. Majd befejezésül, lelkes és lelkesítő hévvel beszél egy kávinista magyar esperes hazafias céljairól, a különböző ker. felekezetek iránt érzett testvéri szeretetről, rámutatva a hely szentségére, hol az emlékében is nagy Báthori István élt egykoron, kinek ama magasztos jelmondata mintegy ma is átzúg a szentelt falak között, hogy minden bűnök között legnagyobb bűn a lelkiismeret felett uralkodni.

Szóval e nagyhatású beszéd minden pontja, egy tapasztalatokban gazdag élet fellobogó lángjaként világított a jövőbe s melegített a vallásos, keresztyéni élettevékenységre s bizonyára szívből jöttek az éljenek annak elhangzása után.

Az új Esperest a főjegyző üdvözölte, szintén hévvel, lelkesen, baráti és tisztársi szeretettel, bizalommal.

Ezután következett a h. esperes jelentése az elnökileg végzett ügyekről. Nevezetes, a mai káplánokban szűk világban, hogy hozzánk négy ifjú atyafi kíván jönni s kéri felvételüket. Az is nevezetes, hogy Anarcs

közsege a millenium emlékére, tanítója fizetését 100 frttal emelte, valamint Báka szintazon okból két harangot öntetett.

Fájdalmas tudomásul szolgál, hogy Nagymáté Ferencz kis-varsányi, Eperjessy József nyugalmazott kékcsei lelkész, jobb létre szenderültek. Emlékek s rövid életrajzuk a jegyzőkönyvben megörökítettnek.

Az esperesi választás következtében többrendbeli hivatal üresedésbe jövén, azok betöltése iránt intézkedés tétetett. Ugyazintén Vitéz Mihály, betegeskedése okán, lemondását bejelentette, úgy számvevő-bizottság-elnökségi, mint lelkészegylet-elnöki tisztségéről. Előbbi állásra, ideiglenes minőségben a jövő gyűlésig Andrásy Kálmán bízott meg, a lelkész-egylet szervezésére illetve gyűlés összehívására esperes felkérte.

Volt két közigazgatási bírósági ügy is, mely azonban nagyobb érdekléssel nem bírt.

Még azt említem meg, hogy új esperesünk ez alkalommal nem látja szükségét a két, vagy háromfele szakadásnak, megpróbálkozik Isten segítségével, ha azonban azt tapasztalja, hogy vállalkozása nem jut kívánt sikerre, kész azonnal új ösvényre lépni, különben is kit-kit szabad meggyőződésére hagy és biz és senkit befolyásolni, vagy korlátozni nem fog. Legyen szabad munkásság és testvéri szeretet.

Felbuzdult szívvel, szép reményekkel hagytuk el Ny.-Bátort.

A mi pedig a gyűlés estvén az esperes lakásán történt, arról meg nem emlékezni valóban hiba volna.

Szíves és benső barátsággal hívta meg esperesünk a gyűlés tagjait családja körébe. Megjelentünk számosan. És tanu voltunk egy olyan áldott viszonynak, gyülekezet és lelkésze között, mely a mai rideg világban szinte ámulatba ejti az embert.

Ismertük mi régóta a Görömbei Péter igazi papi jellemét, fáradhatlan buzgalmát, kitünő tevékenységét s az ezek nyomában felfakadt igazi ker. gyülekezeti életet, de a lélek is örült bennünk, midőn ama megható ragaszkodást, valóságos féltő szeretetet szemléltük, melyet tanúsított nemcsak a gyülekezet előljárósága, nemcsak összes apraja és nagyja, hanem egész Kálló városa.

Barátságos, vidám lakoma kellemes hangulata tölté be az egyszerű kálvinista parókiát. A kiváló magyar házi asszony, maga is egy emlékében is áldott kálvinista papnak vonzó kedélyű leánya, a boldog lelkű esperes, gyermekeivel együtt, a gyülekezet előljárósága, igazi szív- és lélekteljes Krisztusi család, kívánatos tiszta örömmel boldogítottak mindnyájunkat. Az értelmes és művelt gyülekezeti előljárók megható bensőséggel és közvetlenséggel, szinte igyekeztek egymást tullicizálni a szeretet érzelmeinek őszinte megnyilatkozásában. Majd egész váratlanul — és ez nem csak szokásos kifejezés itt! — megjelent az egyházi énekkar, az iparos testület és nagyon sok üdvözlő nép, fáklyákkal, lampionokkal, és a gyönyörű „Hej Rákóczi Bercsényi“ kezdetű dal elzengése után, az énekkar elnöke, szíve szerint üdvözölte a buzgó és hű lelképásztort, megtiszteltetése alkalomból. A boldog pap és esperes, a szeretet és ragaszkodás ily megható tanubizonyosságát látva, könnyes örömmel válaszolt, nagyon szépen, alkalomszerűen. Majd kimentek az utcán örvendők közé az urak is sokan és lelkes beszédeket tartottak, az egyház főgondnoka, az orsz. tébolyda igazgatója, egy nagybecsű új ember, régi kipróbált kálvinista erényekkel és többen még s mintha az ég csillagai is örömben rezegtek volna a csendes tiszta magasságban, midőn a földi ember tisztességet tesz az áldott evangyéliom örök igazai előtt,

mely testet öltött s lakozik egy egyszerű, de Krisztus szerinti kálvinista papban. Igazán örömkönnyekek rezegtek mindnyájunk szemében s mintha magunk is éreztük volna a Krisztus igájának gyönyörűsége voltát.

Ezt az estét, ezt az éjszakát, nem lehet elfeledni s nem hiába figyelmeztetett minket az egyház kiváló buzgóságu pátriárkája, Pető Zsigmond, hogy ha széllyel megyünk, vigyük el emlékét annak a nagy szeretetnek és tiszteletnek, melyben részesíti a valódi kálvinista ember és gyülekezet az ő papját, ki arra valódi érdemeket szerzett!

Elvisszük és hirdetjük mindenütt nagy örömmel! Mennyi pénzértéke lehet az ilyen szeretetnek! Mily gazdag jövedelmű állás adhat ily boldog életet e földön!

Az egyszerű kálvinista papi palást, diadalmas zászlóként lobog előttünk ilyen alkalommal s mintha az égre mutatna, hol csillag-betűkkel ragyog a Krisztusi jelmondat:

„Keressétek először Isten országát és annak igazságait és mindennek megadatnak néktek!“

Adjon a kegyelem Istene új esperesünk lelkébe, testébe új erőt s ennek nyomán áldott sikereket, hogy nagynevű elődei után új babérokkal haladjon.

Őszinte szívből kívánja

Referens.

IRODALOM.

Zoványi Jenő tiszaföldvári lelkész közhasznú és közkedveltségnek örvendő vállalatából a „*Theologiai Ismeretek Tára*“ című munkából megjelent a VII. (II. k. 2.) füzet, 81—160 l., a mely a Hegesippos — és Isten czimtételek között eső cikkeknek rövid, tömör ismertetését tartalmazza. Az érdekelt közönség jól ismeri a tevékeny szerkesztő, valamint munkatársai tanirányát, melyet alkalomadtán kifejezésre is juttatnak mindenütt, a nélkül, hogy a más vélekedésük ellenében vitára kelnének, vagy épen vitát provokálnának. A németes irány helylyel közzel megérzik az idegenből átplántált cikkeknek, de általában az egész munka magyarsága ellen alig lehetne kifogást tenni. A szerkesztő simító keze sikeresen végzi a limae labor-t. A hazai vonatkozásokra különös tekintettel vannak. Óhajtható, hogy a munka minél előbb befejezve legyen, mire nézve főfeltevel az előfizetési kötelezettség pontos teljesítése. A jövő füzettel az előlegesen tervezett tizenkét füzetnek kétharmada már meg fog jelenni.

Czinke István rimaszombati ev. ref. lelkésztől írott két remek szónoki beszéd érkezett hozzánk e napokban s mi valódi örömmel és lelki buzgósággal olvastuk át mind a kettőt. Az egyik az ő beköszönője, melyet ápril hó 26-án tartott I. Kor. 4, 20. felett. Alapgondolata az az igazság, hogy „*az Isten országa nem beszéd, de erő.*“ E 10 oldalra terjedő keresztyéni tartalmu s reformátos lelképásztorhoz méltó programbeszédet megelőzi Batta György simoni-i lelkész s egyházmegyei kiküldött tanácsbíró beiktató szép beszéde, melyet a gyülekezethez s az ennek lelki vezetésére rendelt és beiktatott lelkészárshoz intézett. Jó dolgot gondolt és művelt tehát Baksay István főgondnok, hogy úgy a hazai lelképásztorok, mint a rimaszombati egyház tagjai közt való terjesztés céljából e beszédeket kiadta és így közkinccsé tette. Ajánljuk tisztántuli egyházi nagyjaink figyelmébe is meghonosítását annak a tisztos jó gyakorlatnak, hogy az új lelképásztort a gyülekezetbe mind ig

valamelyik egyházhatóságilag megbizott egyházi férfi iktassa be. Az ilyen ünnepélyes tény sokkal megfelelőbb és maradandóbb hatású volna, mint a lelkészi székfoglaló pusztá elmondása.

A másik kinyomtatott és Dopsy József egyháztanácsos által kiadott hatásos beszédét május 10-én tartotta Czinke István. Címe: „A magyarok Istene.“ Egyházi beszéd Magyarország ezer éves fenállásának ünnepére. Alapigéje 1. Kir. 8, 57. 58 Magas szárnyalású, hazafiui lelkesedéstől sugalt, nemes hangú szép beszéd, telve a mult emlékeivel s az ezekből vont következtetésszerű intelmekkel a jövőre nézve. A beszéd ára 10 kr. A befolyandó összeg a Rimaszombatban felállítandó Tompa-szoborra fordíttatik. Ezért is, a tartalmaért is ajánljuk e beszédnek minél szélesebb körben leendő terjesztését.

KÜLÖNFÉLÉK.

Szeremlei József halála.

A hajduböszörményi egyház, vesztésének mély érzetével jelenti nagyérdemű, buzgó szeretett lelképásztornának, 13 évig volt lelkész-elnökének, az alsó-szaabolcs-hajduvidéki reform. egyházmegye 13 éven át tudós esperesének, nagytiszteletű Szeremlei József úrnak, életének 62-ik, lelképásztorkodásának 32-ik évében, hosszas fájdalmas szenvedés után, folyó hó 20-án esteli 8 és fél óraker történt gyászos elhunytát. A boldogult kiváló lelkész s esperes temetése f. hó 23-án öt megillető részvét nyilvánítása mellett folyt le. A koszorúkkal elhalmazott gyászravatalt könnyezve állották körül a gyászoló özvegy, gyermekek és unokák, Dr. Szeremlei Mihály turkevei orvos, Szeremlei Sámuel hódmezővásárhelyi lelkész mint testvérek; Kiss Áron püspök, Szabó János, Dávidházy János, Dorogi Lajos, Zsigmond Sándor, Görömbei Péter esperesek, gr. Dégenfeld József egyh. megyei gondnok, Balogh Ferencz, Kiss Albert egyh. kerületi tanácsbírák, a megyebeli lelkészi kar teljes számmal, a debr. főiskolai tanárkarok képviselői, a helyi tanári, tanítói testület, a presbyterium Sóvágó G. főgondnokkal élükön és a beláthatlan résztvevő sokaság. A gyászenek elzengése után az esperesi kar vette karjaira a holttestet s püspök úr indította meg a templomba a szomorú menetet; hol Zsigmond Sándor szoboszlói lelkész s esperes megható remek imában emelte Istenhez a fájdalomtól lesújtott lelkeket. A sirnál a presbyterium nevében Sóvágó G. főgondnok tartott búcsúbeszédet. Illetékes helyről ígéretet nyertünk arra nézve, hogy az elhunyt életiratát párnap alatt megkapjuk s lapunkban közölhetjük. A temetést a gyászoló egyháztanács az elhunytat megillető díszszel rendezte s ugyanaz az összesereglett vidékiek ellátásáról lekötelező figyelemmel gondoskodott.

— A Géresi Kálmán főigazgatóvá történt kinevezetése folytán bekövetkezett lemondása után szervezett két tanári állásra a következő pályázatok érkeztek be a püspöki hivatalhoz: *I. Akadémia tört. tanszék és könyvtárnokságra:* 1. Hegyi József, h.-nánási gymn. tanár. 2. Lányi Lajos, m.-turi főgymn. tanár. 3. Dr. Aczél József, marosvásárhelyi főgymn. tanár. 4. Dr. Dézsi Lajos, m. kir. egyetemi könyvtártiszt. 5. Ferenczy Gyula, krassói ev. ref. lelkész. 6. Dr. Pruzsinszky Pál, kisujszállási főgymnasiumi igazgató. *II. A gymn. magyar irod. tört. tanszékre:* 1. Hegyi József mint fentebb. 2. Lányi Lajos mint fentebb. 3. Dr. Peczkó Ernő, volt kassai praemontrei főgymnasiumi tanár. A választás f. hó 28-ik napján megy végbe.

— A szatmári egyházmegye nagy érdemű esperese, ki huzamosabb idő óta tartó betegsége miatt a hivatalos teendőik teljesítésében gátolva volt annyira, hogy köztudomás szerint helyettesítéséről kellett gondoskodni az egyházmegyének, esperesi állásáról lemondott. Benne, a lemondott esperesben akarat erős, munkálkodni kész és képes férfiut veszt az egyházmegye; de reméljük, hogy Isten az ő egészségét, erejét nekie visszaadván, kipróbált erejét továbbra is eredménynyel értékesíti az egyházi közügyek buzgó szolgálatában. Az esperesi hivatal betöltése tárgyában való intézkedésre f. hó 29-re van egybehiva az egyházmegyei rendkívüli közgyűlés.

— Vályi János egyházkerületünk köztisztviselőben álló főgondnoka közelebről annyira súlyos betegségbe esett, hogy környezete a legnagyobb aggodalommal eltelve ápolta a drága beteget, s követett el mindent szenvedése enyhítésére. Istené legyen a dicsőség, ma már jobban van szeretett főgondnokunk, szívből kívánunk mielőbbi teljes felépülést, erőt s állandó egészséget.

— Lelkész-választás. A kis-majtényi egyház jul. 12-én tartott választó gyűlésében a megürit lelkészi állomásra Rácz Elek szalacsi s. lelkészt hívta meg.

— Halálozások. A sárospataki főiskola tanári kara fájdalmas szívvel tudatja, hogy szeretett tisztársuk Kun Béla, a jogakadémia ny. r. tanára, köz- és váltó ügyvéd, Zemplén vármegye bizottságának tagja stb. életének 51-dik, tanári hivataloskodásának 11-ik évében, Budapesten folyó hó 18-ikán hosszas szenvedés után elhunyt. Porrészei folyó hó 20-án d. u. 5 óraker a Kerepesi-uti temetőben örök nyugalomra helyeztetek. Áldott legyen emlékezete! — Részvételt vettük s közöljük a következő gyászjelentést. Az alsó-borsodi ev. ref. egyházmegye igaz fájdalommal jelenti fáradhatlan buzgalmu gondnokának borsovai Lengyel Sámuelnek folyó hó 18-ikán, éjjeli 1 óraker történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak hamvai folyó hó 20-ikán, délelőtt 11 óraker fognak az avasi temetőben az anyaföldnek átadatni. Miskolcz, 1896. július 18 Hiv munkálkodásban fáradott el, nyugodjék békességgel!

Szerkesztői üzenetek.

Z. M. Resicza. A kívánság teljesítése nem ütközik elhárít-hatatlan akadályba. — *Cs. F. K. D.-cz.* A választásoknál talán megtörtént visszaéléseknek orvoslási módja nem abban áll, hogy gyanúsító feltevéseinket nyilvánosság elé hozzuk. Ezzel a közügynek s a beküldött tudósítás szerint is jó reményű ifju jövőjének okoznánk kiszámíthatatlan kárt. Szóval senkinek se használnánk Arra való a különböző felettes egyházi hatóság, hogy az alapos panaszokat ellássa. A küldeményt tisztelettel félre tettük. — *Sz. A. J.-ny.* Az előző szám talán kikerülte figyelmét. A mostani a közelebbi számban jön. — *F. V. L. M.-s.* Szives elnézését kell kérnünk, hogy tárgyhalmaz miatt b. tudósítása a jövő számba maradt. Értékéből ekkorra se veszt. — *B. M. T. F.-d.* Terjedelmes ezafolatának igen sokáig még felényi terjedelemben sem tudunk helyet adni. Célhez vezetőbb lesz a bírálatot közlő lap szerkesztőjének a megrövidített kioldozás közlésére vonatkozó ígéretét igénybe venni. Ez lesz az egyedül lehetséges módzat. — *V. J. F.-s.* Várjuk a folytatást.

TARTALOM-JEGYZÉK: Régi hangok s egy kis ördögűzés tömjénfűst nélkül. Eröss Lajos. — A scythák és Pál apostol. Dicsőfi József. — T a n ü g y: A jogakadémia reformja. B. L. — Református nőnevelés. Vince József. — K ö z l e t ü n k: A konfirmáció hatályosabbá tétele. Tabajdi Lajos. — A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése. Referens. I r o d a l o m. — K ü l ö n f é l é k. — Szerkesztői üzenetek. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A *turkevei* ev. ref. egyház egy tanítónői állomásra pályázatot hirdet.

Javadalom: 535 azaz ötszázharminczöt forint, az egyházpénztárából évnegyedes részletekben előrefizetve.

Kötelesség: az I—II. leányosztály tantervszerint való vezetése; a IV., V. és VI-ik leányosztályokban hetenként 2 órán a női kézimunka tanítása.

Pályázhatnak ev. reform. vallásu okleveles tanítónők. A megválasztandó tanítónő egy évi sikeres működés után állandósíttatik.

A keresztlevelel ellátott, kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi aug. 13-ig alulírotthoz küldendők.

Kelt Turkevén, 1896. jul. 18.

Szabó Sándor,
ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A *kisujszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa által egy *helyettes tanárságra*, melyhez a *magyar és latin nyelv*, esetleg valamely ezekkel rokon tárgy tanítása van kötve, 800 — nyolczszáz — frt évi fizetés mellett pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak tanárképezdét végzett vagy okleveles protestáns tanárjelöltek, kik is végzett tanulmányaikról, képesítettségökről, vallásukról, életkorukról, eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványaikat *augusztus 16-ig* alólírott elnökséghez küldjék be.

A megválasztott egyén f. évi szeptember 1-én köteles elfoglalni hivatalát.

Kisujszállás, 1896. július 20.

Gulyás Lajos,

2-1

ev. ref. lelkész, igazg. tan. elnök.

Pályázat

a *szatmári ev. ref. segédlelkészi állásra*.

Javadalma:

1. 580 frt törzsfizetés az egyház pénztárából havi előleges részletekben és 29 köbméter tűzifa az erdőn, melynek beszállítása díját segédlelkész fizeti.

2. Az egyháztanácsí jegyzőségért 60 frt.

3. Más vallásfelekezeti tanintézetbe járó prot. növendékek vallási oktatásáért a tanítottak létszámához képest, de bizvást tehető 150 frtra.

Kötelességei:

1. A lelkészi teendőkben való segédkezés.

2. A prot. felsőbb leányiskolában heti 8 órán valóság tanítás.

3. Az egyháztanács-jegyzői teendők végzése és a más felekezeti iskolában tanuló prot. növendékek egyrészének vallási oktatása.

Az állás elfoglalandó f. évi szeptember 1-sőjén.

Pályázók kérvényüket augusztus 15-ikéig alant írotthoz küldjék be.

Szatmár, 1896. július 20.

Tabajdi Lajos,
ev. ref. lelkész.

2-1

Pályázati hirdetmény.

A *sárospataki* ev. ref. főiskola jogakadémiáján egy rendes jogtanári állásra pályázat hirdettetik.

A tanszék tárgyai: *Bevezetés a jog- és államtudományokba*, az I-ső féléven heti 2 órán. *Magyarország és Ausztria statisztikája*, a II-ik féléven heti 6 órán. *Magyar pénzügyi jog*, az I-ső féléven heti 5 órán. *Állam számviteltan*, egy féléven heti 3 órán. Ezenkívül a tantárgyai köréből vett special collegiumokkal tartozik a megválasztott heti óraszámát mindkét féléven 10-re kiegészíteni.

Fizetés: 1300 frt törzsfizetés, 300 frt lakbér és 100 frtos ötödéves korpótlék, mely ez időszerint 400 frtig emelkedhetik. A megválasztott jogosított és kötelezett tagja leend az országos tanári nyugdíj-intézetnek. (1894. XXVII. t.-cz.)

Megkivántató képesítés: jogtudori diploma és egyetemi magántanárság. Ha ez utóbbi nem volna meg, köteles azt a megválasztott 2 év alatt megszerezni.

Pályázók folyamodványaikat a képesítettségüket, jelenlegi polgári állásukat igazoló eredeti okmányokkal felszerelve, melyhez csatolandók: egy rövid életrajz s a katonai kötelezettség teljesítésére vonatkozó okmányok, a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület főtiszt. előjáróságához ezimezve *f. évi augusztus hó 20-áig* a sárospataki ev. ref. főiskola akadémiai igazgatói hivatalához küldjék be.

A megválasztott tanár f. é. október hó 1-én foglalja el tanszékét.

Kun Bertalan,
tiszáninneri ev. ref. püspök.

Pályázat.

A *békési* ev. ref. VI. osztályu gymnasiumban egy megüresedett tanszékre pályázat hirdettetik. A megválasztott tanárnak főtantárgya a *német nyelv* lesz, miért is a német nyelvből képesítettséggel kell birnia. A német nyelv mellett heti 23 óraszámig más tantárgyat is köteles tanítani.

Évi fizetés: 1200, azaz egyezerkétszáz o. é. forint, évnegyedenként előre fizetve.

Okleveles, vagy középiskolai törvény értelmében jogosított egyén egy évi sikeres működés után állandósíttatik, oklevél nélküli pedig sikeres működés esetén is csak akkor, ha a törvényszabta idő alatt az oklevelet megszerzi; díjazása azonban az ilyennek is a fentebb kitett összeg lesz.

Az állandósított tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja.

Megjegyeztetik, miszerint a gymnasiumnak állami segélylyel VIII. osztályuá fejlesztése tárgyában a magas miniszteriumhoz a felterjesztés megtéttett s az ügy kedvező elintézése esetén a tanári fizetések annak megfelelőleg fognak rendeztetni.

Kellően felszerelt pályázatok *f. évi aug. 9-ig* alólírotthoz küldendők.

Békés, 1896. július 15.

Szegedi Károly,

ev. ref. lelkész, a gymn. igazgató-tanács elnöke.

2-2